

Kutyłowska, Irena

"Okopek" w Zalesiu, woj. lubelskie - fortalicjum z XVII wieku

---

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 186-187

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IRENA KUTYŁOWSKA

„OKOPEK” W ZALESIU, WOJ. LUBELSKIE – FORTALICJUM Z XVII WIEKU

Tzw. „Okopek” w Zalesiu od 1964 r. występuje w literaturze archeologicznej jako grodzisko wczesnośredniowieczne. W 1967 r., wobec negatywnej archeologicznej prospekcji terenowej, wysunięto przypuszczenie o jego młodszej niż wczesnośredniowieczna metryce. W 1994 r. sporządzono raport o sukcesywnym niszczeniu obiektu spychaczem przy pobieraniu ziemi w celach budowlanych.

Teren zajęty przez „Okopek” ma 38 m długości na osi E-W i 18 m szerokości na osi S-N. Zlokalizowany jest przy prawej wysokiej krawędzi wysoczyzny nad doliną rzeki Urzędówki, na południowym skraju działki gospodarczej nr 86. Od strony wschodniej i południowej obronny czynią go pionowe zbocza wysoczyzny (o wysokości względnej do 15 m). Od strony zachodniej brak jest czytelnych w terenie elementów obronnych, tak w obrębie działki nr 86, jak i zabudowy sąsiedniej działki nr 85. Od strony północnej „Okopek” z obszaru działki nr 86 wydziela naturalny wąwóz szerokości około 25 m i głębokości 2,5 - 3,0 m. Na południowym zboczu tego wąwozu zachowane są ślady niewielkiego nasypu ziemnego wysokości do 0,5 m.

Dwoma wykopami weryfikacyjno-sondazowymi szerokości 2,5 m i długości 25 m przebadano na osi N-S majdan obiektu oraz północne zbocze do dna wąwozu. Dodatkowy wykop 2 x 7 m założono w N-E narożniku „Okopka”, gdzie znajduje się obecnie wejście na majdan z działki nr 86 (ryc. 1). W trakcie badań poczyniono poniższe obserwacje.

Pierwotnie nie było wjazdu w N-E narożniku obiektu. Zachowały się tam relikty sztucznych umocnień

stwierdzonych również wzdłuż północnej strony „Okopka”. Stanowił je suchy rów - fosa (szerokości około 3 m i głębokości 0,6 m), przekopany w zboczu naturalnego wąwozu. Niewielką ilością ziemi (uzyskaną z kopania rowu-fosy) obsypano dołem konstrukcje drewniane, umieszczone ponad rowem-fosą na południowej krawędzi wąwozu. Konstrukcje drewniane miały charakter solidnego parkanu z bali grubości około 20 cm, układanych poziomo między pionowymi słupami. Słupy parkanu rozmieszczone były na odległość wymuszoną długością poziomych belek, większą niż 2 m.

Na majdanie nie stwierdzono relikwów ewentualnej drewnianej czy murowanej zabudowy, a z nikłej warstwy kulturowej uzyskano materiały z XVII w., tj. kilka ułamków naczyń i fragment szklanego pucharka. Parkan obronny „Okopka” został spalony i obiekt przestał być użytkowany najpewniej jeszcze w XVII w., na co wskazuje jama odpadkowa, z ceramiką datowaną na XVIII w., wykopana w zasypnym wcześniej rowie-fosie.

Pozyskane materiały i poczynione obserwacje wskazują zaleski obiekt zwany „Okopek” z mapy grodzisk wczesnośredniowiecznych. Było to niewielkie fortalicyum najpewniej nie zamieszkane. Wzniesione mogło być tak w doraźnej, jednorazowej potrzebie, jak i stanowić element obronny przy większych zabudowaniach folwarcznych jako obiekt bardziej prestiżowy niż obronny w sąsiedzkich kontaktach skromnych posesjonatów. Jest przykładem jednego z „wariantów” średniowiecznego drewniano-ziemnego obwodu obronnego, przeżywającego się w czasach nowożytnych.

IRENA KUTYŁOWSKA

„OKOPEK” AT ZALESIE - A FORTRESS FROM THE 17TH CENTURY

The so called „Okopek” at Zalesie figures in the archaeological literature since 1964 as an early medieval earthwork.

Through trial trenches measuring, in total, 32 m on the S-N axis, the maidan of the feature as well as the northern slope down to the bottom of the ravine were examined. Relics of a fortification were uncovered along the northern side of the „Okopek”. The timber construction took the form of a stoc-

kade strengthened by the earth obtained from the underneath moat/ditch, which was 3 m wide and 0,6 m deep.

No relics of timber or stone construction were found in the maidan, while the materials found in the thin cultural layer allow for dating the beginnings of the feature to the 17th century and its destruction to the end of the 17th or the beginning of the 18th century.

Ryc. 1. Zalesie. Plan sytuacyjno-wysokościowy „Okopka”. (rys. W. Zieliński)